

artefacten van nieuwe middenpaleolithische vindplaats zijn geen zwerfstenen

ZEKERHEID OVER NEANDERTALER-KAMPEMENT BIJ ASSEN

Frans de Vries

Govert van Noort en Klaas Geertsma (APAN) weten het nieuwe Neandertalerkampement (Beuker e.a. 2009) niet op de juiste waarde te schatten, zo blijkt op de [website](#) van deze vereniging*. Beide amateur-archeologen maken er namelijk een groep zwerfstenen van die door het gletsjerijs van de voorlaatste ijstijd, het Saalien, naar de vindplaats getransporteerd zijn. Dat zou betekenen dat de bij Assen gevonden artefacten niet ter plaatste achtergelaten zijn door Neandertalers. Het is echter eenvoudig aan te tonen dat deze zwerfstenentheorie niet klopt. Het gaat wel degelijk om resten van een nederzetting en om een bijzondere ontdekking voor Drenthe en Nederland: het is tot nu toe het meest noordelijke Neandertaler-kampement in Nederland.

Maar waaruit blijkt dat het geen zwerfstenen zijn? Er zijn diverse argumenten die dat aantonen, ik bespreek er één. Wanneer de 17 bij Assen gevonden artefacten zwerfstenen zijn, dan moeten de bewerkte vlakken van deze werktuigen allerlei zware beschadigingen laten zien die ontstaan

zijn toen de stenen zo'n 150.000 jaar geleden door het gletsjerijs over grote afstanden verplaatst werden. Op zwerfstenen uit het keileem zijn deze ook veelvuldig te zien: grove krassen, schramkrassen (zie [afb. 1 en 2](#)) en kneuzing van ondermeer ribben en randen. Deze beschadigingen ontbreken echter op de bewerkte vlakken van de Assen-artefacten.

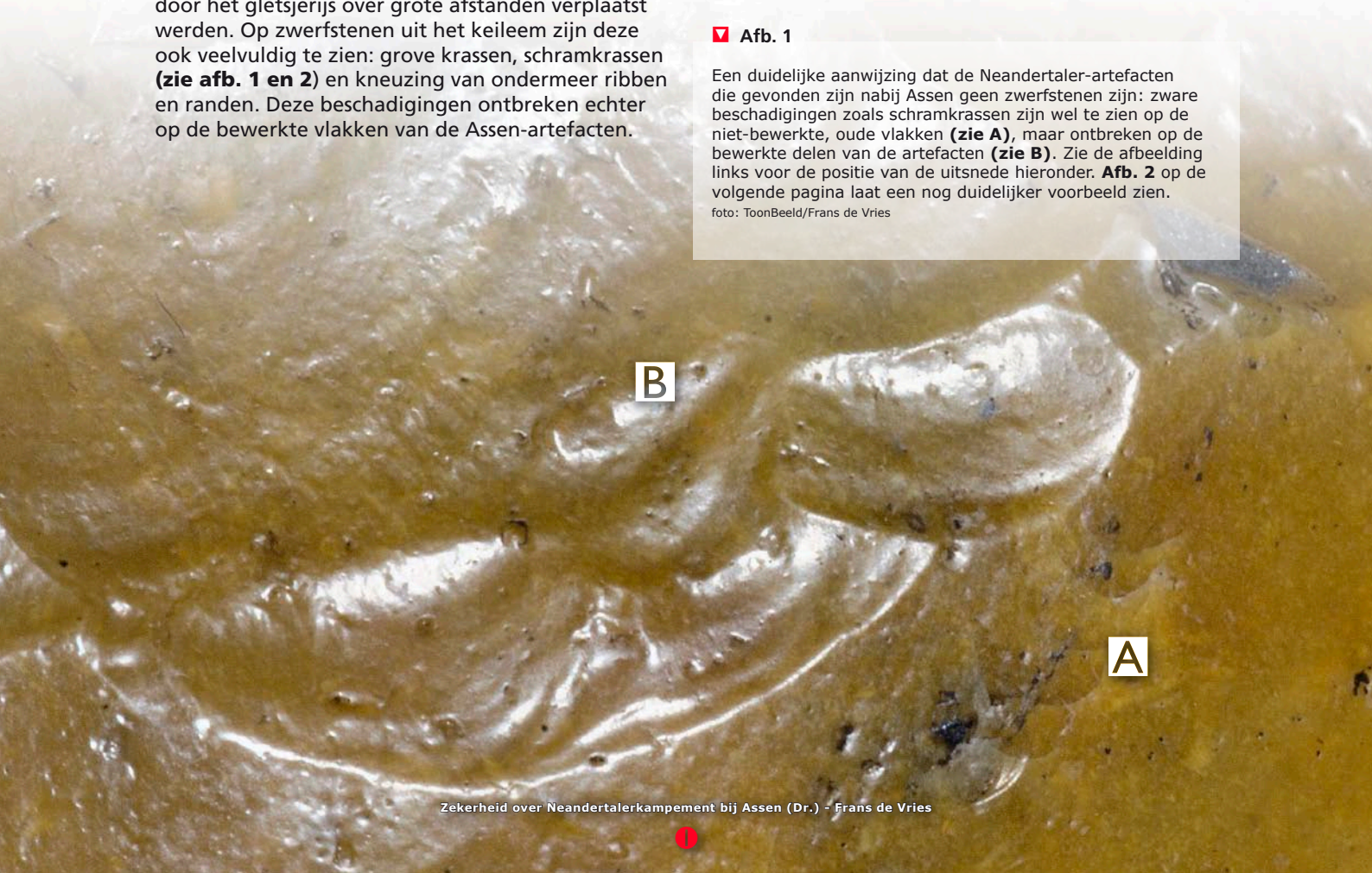
Dat betekent dat deze artefacten geen zwerfstenen kunnen zijn en dat ze op de site achtergelaten zijn door Neandertalers. Het bezoek van deze jager-verzamelaars moet plaatsgevonden hebben na de genoemde ijsbedekking. De datering van deze bijzondere vindplaats kan daarom niet ouder zijn dan 130.000 jaar geleden.

Van Noort (o.m. 1996, p. 54) heeft weleens geopperd dat er wel degelijk glaciale beschadigingen op de bewerkte vlakken van vergelijkbare middenpaleolithen aanwezig zijn. Hij meent echter dat ze onzichtbaar zijn geworden doordat een laagje windlak - door hem hyalietglas genoemd - de sporen overdekt

▼ Afb. 1

Een duidelijke aanwijzing dat de Neandertaler-artefacten die gevonden zijn nabij Assen geen zwerfstenen zijn: zware beschadigingen zoals schramkrassen zijn wel te zien op de niet-bewerkte, oude vlakken (zie **A**), maar ontbreken op de bewerkte delen van de artefacten (zie **B**). Zie de afbeelding links voor de positie van de uitsnede hieronder. **Afb. 2** op de volgende pagina laat een nog duidelijker voorbeeld zien.

foto: ToonBeeld/Frans de Vries

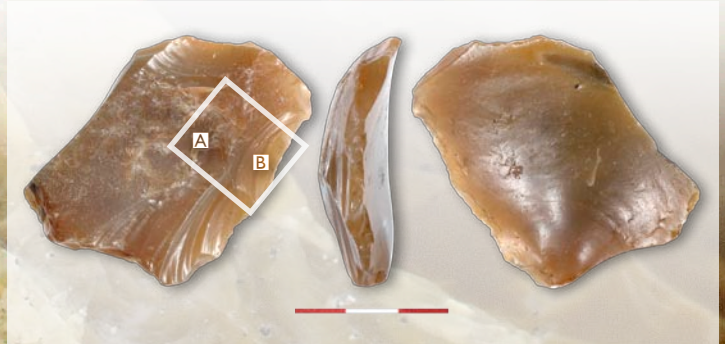

✓ Afb.2

Foto rechts: Op de dorsale zijde (links) van deze afslag, opgeraapt op de Asser Neandertaler-vindplaats, zijn sterke beschadigingen te zien. Deze schramkrassen - veroorzaakt door glaciaal transport tijdens het Saalien - zijn te zien op de oude onbewerkte vlakken (**A**), maar ontbreken op de bewerkte delen (**B**).

Dit is een algemeen beeld bij Neandertaler-artefacten die afkomstig zijn van het Fries-Drentse keileemplateau. Onder meer het ontbreken van deze gletsjertransportsporen op de artificiële vlakken van deze werktuigen, bewijst dat het geen zwervstenen zijn.

foto's: ToonBeeld/Frans de Vries

zou hebben. Van Noort spreekt zichzelf echter tegen door te stellen dat hyalietglas doorzichtig als glas is (Van Noort 2000, p. 79). Maar 'doorzichtig' wil per definitie zeggen dat je er doorheen kunt kijken: alles wat onder deze laag zit moet dus gewoon te zien zijn. Dit idee van Van Noort kan daarom niet kloppen.

Daar komt nog bij dat als we als gedachtenexperiment de theorie van Van Noort volgen, de glaciële beschadigingen op de niet-bewerkte delen ook overdekt moeten zijn met hyalietglas. In Van Noorts optiek

zouden deze sporen uiteraard ook aan het oog onttrokken moeten zijn. Maar dat is, zoals gezegd, bij de Asser artefacten niet het geval.

Al met al is duidelijk dat de zwerfstenen- en de hyalietglastheorie van Van Noort en Geertsma niet klopt (lees voor andere argumenten: Postma & De Vries 2001a, 2001b en 2001c). De Assen-artefacten zijn daarom zeker geen zwerfstenen en zijn - tussen 130.000 en 30.000 jaar geleden - door Neandertalers ter plaatse achtergelaten.

* *Van Noort en Geertsma menen dat alle gewindlakte middenpaleolithen, zo ook de artefacten van Assen, niet op de vindplaats zijn vervaardigd, maar ergens in Noord-Duitsland. Door de gletsjer van de voorlaatste ijstijd (Saalien) zouden ze daarna naar Noord-Nederland zijn getransporteerd. In hun optiek gaat het om zwerfstenen (door hen ook wel driftartefacten genoemd). Dat zou betekenen dat deze artefacten van voor de landijsbedekking (Saale III, ca. 140.000 jaar geleden) dateren. Beide auteurs denken dan ook dat b.v de Assen-artefacten niet door Neandertaler, maar door de veel eerder levende Heidelbergers vervaardigd zijn (o.m. Van Noort en Geertsma 2000). Het ontbreken van glaciële transportbeschadigingen op de bewerkte vlakken van de Asser artefacten, zoals beschreven in onderhavig artikel, geeft aan dat deze ideeën van Van Noort en Geertsma onjuist zijn.*

Voor gebruik van de hier gepubliceerde foto's is toestemming van de hoofdredacteur noodzakelijk (058 266 38 36 of info@toonbeeld.com).

Literatuur

Noort, G.J. van, 1997. De vorming van 'hyaliet-glas' in de tijd geplaatst, of de onmythologisering van het begrip 'windlak'. *APAN/EXTERN* 6, p. 37-50.

Noort, G.J. van en K. Geertsma, 2000. De geologische opbouw van de middenpaleolithische vindplaats Hoogersmilde (Dr.) en de geologische en archeologische datering van de aldaar gevonden en opgegraven artefacten. *APAN/EXTERN* 9, p. 75-105.

Postma, L. en F. de Vries, 2001a. Hyaliet-hypothese niet houdbaar - een ad hoc-verklaring voor het ontbreken van windlak op de Vermaning-artefacten. www.archeoforum.nl > naar artikel

Postma, L. en F. de Vries, 2001b. 'My mind is made up, don't bother me with facts'. www.archeoforum.nl > naar artikel

Postma, L. en F. de Vries, 2001c. Een nieuwe hyalietstrijdigheid. www.archeoforum.nl > naar artikel

Beuker, J., M. Niekus en D. Stapert, 2009. Eerste Neandertalerkampement opmaat naar meer - intensive veldverkenningen leiden tot nieuwe Neandertalervondsten. www.archeoforum.nl > naar artikel

colofon

Archeoforum is een gratis internet tijdschrift over prehistorische archeologie uitgegeven door ToonBeeld communicatie & vormgeving. Artikelen e.d. zijn beschikbaar op www.archeoforum.nl. De redactie nodigt een ieder uit een artikel, een nieuwsitem of een reactie op reeds verschenen items te schrijven.

redactie

Frans de Vries (hoofdredacteur)
Lammert Postma (eindredacteur)
Marten Postma (eindredacteur)
Klaas R. Henstra (redacteur)
Evert Kramer (redacteur)
Bernard Versloot (redacteur)

vormgeving & opmaak

Frans de Vries (ToonBeeld), Marten Postma

contact

redactie@archeoforum.nl

copyright

Alle auteursrechten berusten bij de auteurs/fotografen/tekenaars van teksten en afbeeldingen. Voor niet-commerciële toepassingen is het toegestaan dit pdf-bestand te kopiëren, uit te printen en te vermenigvuldigen. Het is niet toegestaan dit pdf-bestand te veranderen of elders te publiceren zonder voorafgaande schriftelijke toestemming